

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA
I.L.BOSSTEM

ŠTVRŤROČNÝ KOMENTÁR K POLITIKE OBOZRETNOSTI NA MAKROÚROVNI

OKTÓBER 2015

Obsah

Obsah	1
Úvod	3
1 Hodnotenie situácie Národnou bankou Slovenska	5
2 Rozhodnutia v oblasti politiky obozretnosti na makroúrovni	7
Prílohy	11

Úvod

Stabilita finančného systému je nevyhnutným predpokladom fungovania ekonomiky. Ide o široký koncept od bezpečnosti bankových vkladov a iných podobných produktov až po plynulé fungovanie trhu úverov postavené na zodpovednom prístupe finančných inštitúcií a ich klientov. Cieľom politiky obozretnosti na makroúrovni je prispievať k finančnej stabilite najmä budovaním vyššej odolnosti finančného sektora v dobrých časoch, keď sa riziká spravidla ešte len formujú. Jej cieľom môže byť aj predchádzanie kumulácii systémových rizík, čo následne zmierňuje zraniteľnosť ekonomiky v čase krízy.

Politiku obozretnosti na makroúrovni vykonáva predovšetkým Národná banka Slovenska, formálne jej táto povinnosť vyplýva zo zákona č. 747/2004 Z. z. o dohľade nad finančným trhom. Národná banka Slovenska môže pri výkone politiky obozretnosti na makroúrovni použiť viaceré nástroje (od zmiernenia špecifického rizika až po plošné zvýšenie požiadavky na kapitál) ako aj formy ich použitia (od upozornenia na riziko až po zákonnú povinnosť)¹. Dodatočné sprísňovanie nástrojov politiky obozretnosti na makroúrovni je aj v kompetencii Európskej centrálnej banky.

Dôležitou časťou výkonu politiky obozretnosti na makroúrovni je pravidelné štvrťročné hodnotenie vývoja v oblasti finančnej stability, ktorého súčasťou je aj rozhodnutie Bankovej rady NBS o prípadnom použití jednotlivých nástrojov. Napĺňanie základného cieľa, teda udržiavanie finančnej stability, je hodnotené prostredníctvom sledovania piatich predbežných cieľov²:

1. Zmiernenie a zabránenie nadmernému úverovému rastu a dlhovému financovaniu
2. Zmiernenie a zabránenie nadmernému nesúladu splatností a strate trhovej likvidity
3. Obmedzenie koncentrácie priamych a nepriamych expozícií
4. Obmedzenie systémového vplyvu nedostatočne zladených stimulov s cieľom znížiť morálny hazard
5. Zvýšenie odolnosti finančných infraštruktúr

Prvý predbežný cieľ je zameraný na zabránenie nadmernému rastu úverov a iného dlhového financovania, keďže práve tento trend je všeobecne označovaný za jeden z hlavných dôvodov ekonomickej a finančnej krízy. Vzhľadom na tradičný charakter slovenského finančného trhu ide o veľmi dôležitý cieľ. Väčšina významných trendov, ako aj rizík v domácom bankovom sektore, je spojená s trhom úverov domácnostiam a podnikom. Slovensko patrí medzi krajiny s najvyšším podielom úverov domácej ekonomike na celkovej bilancii, pričom väčšina príjmu bánk pochádza práve z tejto aktivity.

Druhý predbežný cieľ sa týka zabránenia nadmernému časovému nesúladu splatností aktív a pasív v bilancii bánk. Inými slovami splatnosť aktívnych operácií by sa nemala významne odlišovať od splatnosti zdrojov bánk. Napriek tomu, že úlohou bánk je sprostredkovať financovanie dlhodobých aktív (úvery) krátkodobými pasívami (vklady), skúsenosti ukázali, že nadmerný časový nesúlad aktív a pasív prehlbuje zraniteľnosť finančného systému a prispieva k tvorbe ekonomických a finančných nerovnováh.

¹ Viac o nástrojoch na <http://www.nbs.sk/sk/dohlad-nad-financnym-trhom/politika-obozretnosti-na-makrourovni>.

² Predbežné ciele boli definované v nadväznosti na Odporúčanie Európskeho výboru pre systémové riziká zo 4. apríla 2013 o predbežných cieľoch a nástrojoch makroprudenciálnej politiky (ESRB/2013/1).

Tretím predbežným cieľom je obmedzenie koncentrácie priamych aj nepriamych expozícií. Priama koncentrácia spravidla súvisí s významným vystavením, napr. voči domácnostiam, verejnej správe, alebo určitému segmentu hospodárstva. Nepriame expozície vznikajú prostredníctvom vzájomného prepojenia finančných a nefinančných inštitúcií. Zvýšená koncentrácia je dlhodobou štruktúrnou črtou domáceho finančného sektora. Vyplýva to najmä zo štruktúry slovenskej ekonomiky, ktorá je do veľkej miery závislá od malého počtu vybraných odvetví, ale aj z koncentrácie pohľadávok, resp. zdrojov financovania sa bánk vo vzťahu k niektorým klientom, resp. skupinám klientov. Ďalšou významnou charakteristikou slovenského bankového sektora je vysoký podiel domácich štátnych dlhopisov v bilanciách bánk.

Štvrtým predbežným cieľom je zmiernenie systémového rizika súvisiaceho s nesprávne nastavenou motiváciou finančných inštitúcií a ich klientov. Primárnym cieľom je zníženie rizika morálneho hazardu súvisiaceho s existenciou systémovo významných finančných inštitúcií. Kým však v rámci tretieho predbežného cieľa sa sleduje koncentrácia z dôvodu možného dopadu na jednotlivé banky, resp. na bankový sektor, pri systémovo významných inštitúciách sa koncentrácia sleduje z dôvodu veľkosti dopadu prípadného zlyhania danej inštitúcie na finančný a reálny sektor. V neposlednom rade existujú príklady vzniku morálneho hazardu aj pri odmeňovaní manažmentu finančných inštitúcií alebo nastavení spolupráce s finančnými sprostredkovateľmi.

Piatym predbežným cieľom je zvýšenie odolnosti finančnej infraštruktúry. Najdôležitejšou súčasťou finančnej infraštruktúry na Slovensku sú najmä platobné systémy (Target 2, SIPS), Fond ochrany vkladov a systémy zúčtovania cenných papierov. Ich spoľahlivé fungovanie je významným predpokladom finančnej stability na Slovensku.

Štvrtročný komentár k politike obozretnosti na makroúrovni je štruktúrovaný podľa uvedených cieľov v súlade s odporúčaním (ESRB/2013/1). Obsahuje najmä analytické hodnotenie situácie (opierajúce sa o indikátory v prílohe), ktoré je podkladom pre rozhodnutie Národnej banky Slovenska. Aktuálny štvrtročný komentár k politike obozretnosti na makroúrovni vychádza predovšetkým z údajov k 30.6.2015, ale kvalitatívne hodnotenie zohľadňuje aj informácie dostupné k dátumu predloženia komentára.

Dokument je rozdelený na tri časti. V prvej časti je prezentovaná stručná analýza s hodnotením najvýznamnejších zmien z hľadiska systémového rizika v aktuálnom štvrtroku, štruktúrovaná podľa uvedených predbežných cieľov. Druhá časť, ktorá je zameraná na rozhodnutia v oblasti politiky obozretnosti na makroúrovni, obsahuje rozhodnutia NBS ako aj prípadné rozhodnutia ECB. Tretiu časť tvoria prílohy: tabuľky s ukazovateľmi, podľa ktorých sa sledujú predbežné ciele a podklady pre rozhodnutie o miere proticyklického kapitálového vankúša.

1 Hodnotenie situácie Národnou bankou Slovenska

1.1 Nadmerný úverový rast a dlhové financovanie

V druhom štvrtroku 2015 pokračovali na trhu úverov rastové tendencie z prvého štvrtroka. Úvery domácnostiam rástli medziročne dvojciferným tempom vplyvom priaznivého vývoja na pracovnom trhu a pozitívnymi očakávaniami domácností. Medziročná zmena objemu celkových úverov domácnostiam ako aj úverov na bývanie dosiahla nové historické maximum. Úvery podnikom zaznamenali v druhom štvrtroku mierny rast, v súlade so zvýšenou investičnou aktivitou podnikateľského sektora v tomto období. Dynamika úverov poskytnutých domácimi bankami podnikom a domácnostiam tak zaznamenala najvyššie tempo od tretieho štvrtroka 2011, keď medziročný rast dosiahol 8,8 %. Financovanie podnikov prostredníctvom emisií dlhopisov sa mierne znížilo oproti predchádzajúcemu štvrtroku. Celková zadlženosť podnikov však aj v tomto období vzrástla nielen nominálne, ale aj vo vzťahu k tržbám podnikového sektora.

V druhom štvrtroku pokračoval proticyklický smerovník (Graf 3) v miernom raste a dosiahol najvyššiu hodnotu za posledné štyri roky. Medzi jeho hlavné rastové zložky patrili najmä rast úverov a s tým spojená rastúca zadlženosť domácností sprevádzaná zlepšovaním podmienok na trhu práce. Už druhý štvrtrok sa však zvyšovala aj zadlženosť podnikov a tiež rastúce ceny nehnuteľností. Podobne ako v minulom štvrtroku, nárast hodnoty proticyklického smerovníka bol čiastočne zmierňovaný sprísňovaním úverových štandardov vrátane loan-to-value. Tieto zmeny však boli najmä dôsledkom pokračujúcej implementácie odporúčaní NBS.

Vývoj úverov poskytnutých domácimi bankami v porovnaní s rastom HDP meraným prostredníctvom ukazovateľa domestic credit-to-GDP trend gap (Graf 2) vykazoval v druhom štvrtroku 2015 mierne prehrievanie, keď hodnota gapu dosiahla 1,03 %. Štandardizovaný credit-to-GDP gap (Graf 1) dosiahol mierne záporné hodnoty na úrovni -0,46 %.

1.2 Nadmerný časový nesúlad a trhová likvidita

V druhom štvrtroku 2015 pokračoval dominantný trend rastu úverov domácnostiam, zatiaľ čo zostatky na bežných účtoch naďalej rástli. Tento vývoj aj naďalej prispieval k prehlbovaniu časového nesúladu aktív a pasív. Likvidná medzera v splatnosti do 7 dní, do 30 dní ako aj do jedného roka tak dosiahla nové historické maximum. Potvrďuje sa tým význam rizika likvidity z hľadiska finančnej stability na Slovensku.

1.3 Koncentrácia

Ukazovateľ podielu veľkých expozícií (t. j. expozícií presahujúcich na individuálnej báze 10 % vlastných zdrojov banky) na celkovom objeme vlastných zdrojov bankového sektora pokračoval počas druhého štvrtroka 2015 v miernom raste (zo 107 % na 112 %). Z dlhodobejšieho pohľadu, pri zohľadnení bežnej volatility tohto ukazovateľa, však nejde o výrazný nárast.

Z pohľadu geografickej koncentrácie expozícií slovenského finančného sektora možno konštatovať, že ich štruktúra zostáva vo všetkých sektoroch finančného trhu pomerne konzervatívna. Vystavenie voči krajinám s relatívne vysokým stupňom rizika (Grécko, Ruská federácia, Ukrajina) v žiadnom sektore finančného trhu neprekračovalo 0,5 % celkovej hodnoty dlhopisového portfólia. V bankovom sektore vzrástli investície do dlhopisov emitovaných v Taliansku o 25 % (z 12 % na 15 %

vlastných zdrojov), ich rizikovosť je však podľa výšky ich rizikových prémieí v súčasnosti výrazne nižšia ako v minulosti. Expozícia bankového sektora voči Cypru zostáva na úrovni 17 % vlastných zdrojov.

Na druhej strane, počas predchádzajúcich dvoch rokov pretrvávajú pozitívne trendy v oblasti kreditného rizika. V druhom štvrtroku 2015 pokračoval pokles podielu zlyhaných úverov vo viacerých odvetviach podnikového sektora, vrátane tých, ktoré v minulosti vykazovali najhoršiu kreditnú kvalitu.

1.4 Morálny hazard

Rovnako ako v predošlom období, ani počas druhého štvrtroka 2015 neboli zaznamenané žiadne výrazné zmeny vo vývoji indikátorov morálneho hazardu. Vysoký stupeň koncentrácie pasív v rámci finančného systému sa ešte o niečo prehýbil. Podiel piatich najvýznamnejších bánk v tomto kontexte stúpil o 1,5 percentuálneho bodu na 87,4 %. Pri analogickom ukazovateli na strane aktív sa naopak koncentrácia mierne znížila. Malý pokles zapadajúci do niekoľko rokov pretrvávajúceho trendu bolo možné pozorovať pri koncentrácii investícií do domácich štátnych dlhopisov.

1.5 Finančná infraštruktúra a ostatné riziká

Výška sadzby osobitného odvodu finančných inštitúcií na účet štátnych finančných aktív zostala na úrovni 0,2 %, a na tejto úrovni zostane do momentu, kedy bude na tomto účte naakumulovaných 750 mil. EUR. V roku 2015 bola prijatá zmena zákona definujúceho tento osobitný odvod. Týmto sa rozsah použitia naakumulovaných prostriedkov na tomto účte rozširuje aj na podporu podnikateľského prostredia, a nebude tak výlučne slúžiť na riešenie krízových situácií bankového sektora.

Sadzba príspevkov do Fondu ochrany vkladov bola na rok 2015 určená vo výške 0,03 % z hodnoty chránených vkladov. Pokrytie chránených vkladov prostriedkami fondu sa v roku 2015 výrazne nemení a k júnu 2015 zostáva na úrovni takmer 0,6 %. V roku 2015 finančné inštitúcie zaplatia príspevky do novozriadeného Národného rezolučného fondu so splatnosťou ku koncu roka 2015. Tento fond má slúžiť na financovanie nákladov v prípade uplatnenia nástrojov riešenia krízových situácií.

2 Rozhodnutia v oblasti politiky obozretnosti na makroúrovni

2.1 Aktuálne rozhodnutie NBS k príslušnému štvrťroku

Vzhľadom na vývoj hlavných ukazovateľov nadmerného rastu úverov a finančnej páky (Tabuľka 1) a vývoja proticyklického smerovníka (Graf 3) Banková rada Národnej banky Slovenska rozhodla o určení miery proticyklického kapitálového vankúša na úrovni 0 %³.

2.2 Aktuálne platné nastavenie nástrojov zo strany NBS

Dňa 7.10.2014 Banková rada Národnej banky Slovenska schválila odporúčanie NBS v oblasti politiky obozretnosti na makroúrovni č. 1/2014 k rizikám spojeným s vývojom na trhu retailových úverov. Národná banka Slovenska tým reagovala na vývoj na trhu retailových úverov, keď v poslednom období opakovane upozorňovala na viaceré nerovnováhy. Odporúčanie zavádza viaceré princípy a je k dispozícii na webovom sídle NBS⁴.

Ďalšie aktuálne platné nástroje politiky obozretnosti na makroúrovni pokrývajúce najmä oblasť kapitálových požiadaviek sú uvedené v Tabuľke 1.

2.3 Možné použitie nástrojov politiky obozretnosti na makroúrovni v strednodobom horizonte

Pripravované legislatívne zmeny v oblasti retailových úverov

Vzhľadom na prebiehajúce legislatívne zmeny vyplývajúce zo smerníc EÚ sa pripravuje integrácia viacerých častí odporúčania NBS v oblasti politiky obozretnosti na makroúrovni č. 1/2014 k rizikám spojeným s vývojom na trhu retailových úverov do primárnej alebo sekundárnej legislatívy. Dôležitým prínosom takejto zmeny bude rozšírenie regulačného rámca aj na iné subjekty než sú banky. Legislatíva v tejto oblasti tak prinesie väčšiu istotu všetkým bankovým aj nebankovým inštitúciám ohľadom rovnakých podmienok podnikania v oblasti retailových úverov.

Navrhované legislatívne zmeny zároveň dávajú NBS nové nástroje, ktorými môže NBS preventívne reagovať na riziká pre finančnú stabilitu spojené s nadmerným rastom úverov. V súčasnosti, vzhľadom na vývoj na trhu úverov, však NBS neuvažuje nad aktivovaním väčšiny z daných opatrení. Aktivované budú len nástroje v rámci sekundárnej legislatívy v rozsahu, ako sú definované v odporúčaní NBS v oblasti politiky obozretnosti na makroúrovni č. 1/2014 k rizikám spojeným s vývojom na trhu retailových úverov.

Očakávaný vývoj miery proticyklického kapitálového vankúša v nasledujúcom štvrťroku

Proticyklický kapitálových vankúš sa vzťahuje na všetky expozície. Preto rozhodnutie o miere proticyklického kapitálového vankúša spravidla zohľadňuje vývoj úverov v jeho všetkých hlavných segmentoch, predovšetkým v sektore podnikov a domácností. V druhom štvrťroku 2015 sa potvrdil rast úverov podnikom, zatiaľ čo tempo rastu úverov v sektore domácností opäť dosiahlo historické maximum. Z hľadiska vnútornej štruktúry trhu úverov tak už môžeme hovoriť o komplexnom raste úverov.

³ <http://www.nbs.sk/sk/dohlad-nad-financnym-trhom/politika-obozretnosti-na-makrourovni/rozhodnutia>

⁴ <http://www.nbs.sk/sk/dohlad-nad-financnym-trhom/politika-obozretnosti-na-makrourovni/nastavenie-nastrojov/aktualne-nastavenie-ostatnych-nastrojov-platnych-v-sr>

Otázka možnosti zvýšenia miery proticyklického kapitálového vankúša v ďalšom období bude preto viac zameraná na hodnotenie tempa rastu úverov.

Nasledujúce rozhodnutie o miere proticyklického kapitálového vankúša je naplánované na január 2016.

2.4 Rozhodnutia ECB týkajúce sa slovenského bankového sektora k príslušnému štvrt'roku

K júlu 2015 nebolo zo strany Európskej centrálnej banky vydané žiadne rozhodnutie v oblasti politiky obozretnosti na makroúrovni.

Tabuľka 1 Aktuálne nastavenie nástrojov platných pre SR

Makroprudenciálny nástroj	4. štvrťrok 2014	1. štvrťrok 2015	2. štvrťrok 2015	3. štvrťrok 2015	Poznámka
Makroprudenciálne nástroje platné pre SR					
Vankúš na zachovanie kapitálu (§ 33b zákona o bankách)	2,5%	2,5%	2,5%	2,5%	
Miera proticyklického kapitálového vankúša (§ 33g zákona o bankách)	0%	0%	0%	...%	
Vankúš pre O-SII (§ 33d zákona o bankách)					Aktivácia od 1.1.2016
Vankúš na krytie systémového rizika (§ 33e zákona o bankách)					Aktivácia od 1.1.2017
Riziková váha priradená expozíciám plne zabezpečeným hypotékami na nehnuteľný majetok určený na bývanie (čl. 124 nariadenia CRR)	35%	35%	35%	35%	
Riziková váha priradená expozíciám plne zabezpečeným hypotékami na nehnuteľný majetok určený na podnikanie (čl. 124 nariadenia CRR)	50%	50%	50%	50%	Plánované zvýšenie
Minimálna hodnota expozíciami váženej priemernej LGD pre všetky retailové expozície zabezpečené nehnuteľným majetkom určeným na bývanie, ktoré nevyužívajú záruky ústredných vlád (č. 164 nariadenia CRR)	10%	10%	10%	10%	
Minimálna hodnota expozíciami váženej priemernej LGD pre všetky retailové expozície zabezpečené nehnuteľným majetkom určeným na podnikanie, ktoré nevyužívajú záruky ústredných vlád (č. 164 nariadenia CRR)	15%	15%	15%	15%	
Riziková váha priradená expozíciám plne zabezpečeným hypotékami na nehnuteľný majetok určený na podnikanie - ostatné štáty EÚ (čl. 124 nariadenia CRR)	50%	50%	50%	50%	
Minimálna hodnota expozíciami váženej priemernej LGD pre všetky retailové expozície zabezpečené nehnuteľným majetkom určeným na bývanie, ktoré nevyužívajú záruky ústredných vlád - ostatné štáty EÚ (č. 164 nariadenia CRR)	10%	10%	10%	10%	
Minimálna hodnota expozíciami váženej priemernej LGD pre všetky retailové expozície zabezpečené nehnuteľným majetkom určeným na podnikanie, ktoré nevyužívajú záruky ústredných vlád - ostatné štáty EÚ (č. 164 nariadenia CRR)	15%	15%	15%	15%	

Zdroj: NBS.

Tabuľka 2 Aktuálne nastavenie nástrojov platných pre zahraničné expozície

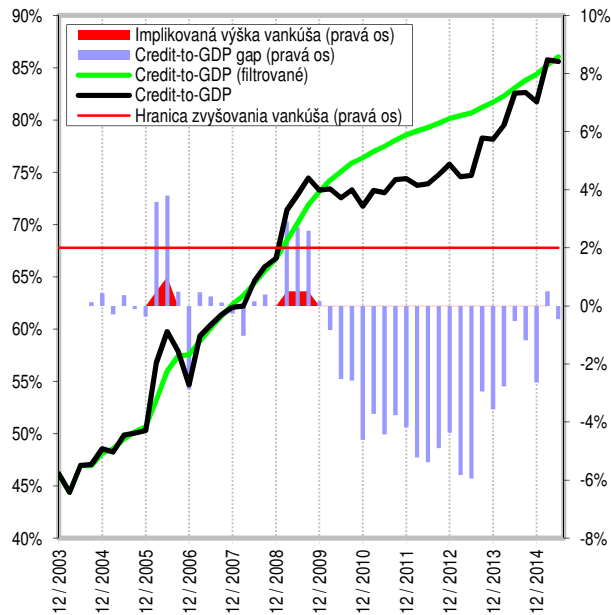
Makroprudenciálny nástroj	4. štvrťrok 2014	1. štvrťrok 2015	2. štvrťrok 2015	3. štvrťrok 2015	Poznámka
Makroprudenciálne nástroje platné pre zahraničie					
Miera proticyklického kapitálového vankúša pre Švédsko (§ 33h zákona o bankách)	0%	0%	0%	1%	Hodnota 1,0 % platí od 13. septembra 2015, ďalšie zvýšenie na 1,5 % od 27. júna 2016
Miera proticyklického kapitálového vankúša pre ostatné štáty EÚ (§ 33h zákona o bankách)	0%	0%	0%	0%	
Miera proticyklického kapitálového vankúša pre Nórsko (§ 33h zákona o bankách)	0%	0%	0%	1%	Zvýšenie na 1,5 % od 31. decembra 2015
Miera proticyklického kapitálového vankúša pre ostatné štáty sveta (§ 33h a § 33 zákona o bankách)	0%	0%	0%	0%	
Vankúš na krytie systémového rizika pre ostatné štáty EÚ (§ 33f zákona o bankách)	0%	0%	0%	0%	
Riziková váha priradená expozíciám plne zabezpečeným hypotékami na nehnuteľný majetok určený na bývanie - ostatné štáty EÚ (čl. 124 nariadenia CRR)	35%	35%	35%	35%	Írsko, Chorvátsko, Malta: sprísnenie podmienok na aplikáciu váhy 35%
Riziková váha priradená expozíciám plne zabezpečeným hypotékami na nehnuteľný majetok určený na podnikanie – Švédsko a Rumunsko (čl. 124 nariadenia CRR)	100%	100%	100%	100%	Rumunsko: sprísnenie podmienok na aplikáciu váhy 50%
Riziková váha priradená expozíciám plne zabezpečeným hypotékami na nehnuteľný majetok určený na podnikanie - ostatné štáty EÚ (čl. 124 nariadenia CRR)	50%	50%	50%	50%	Spojené kráľovstvo: sprísnenie podmienok na aplikáciu váhy 50%
Minimálna hodnota expozíciami váženej priemernej LGD pre všetky retailové expozície zabezpečené nehnuteľným majetkom určeným na bývanie, ktoré nevyužívajú záruky ústredných vlád - ostatné štáty EÚ (č. 164 nariadenia CRR)	10%	10%	10%	10%	
Minimálna hodnota expozíciami váženej priemernej LGD pre všetky retailové expozície zabezpečené nehnuteľným majetkom určeným na bývanie, ktoré nevyužívajú záruky ústredných vlád - Nórsko (č. 164 nariadenia CRR)	20%	20%	20%	20%	
Minimálna hodnota expozíciami váženej priemernej LGD pre všetky retailové expozície zabezpečené nehnuteľným majetkom určeným na podnikanie, ktoré nevyužívajú záruky ústredných vlád - ostatné štáty EÚ (č. 164 nariadenia CRR)	15%	15%	15%	15%	

Zdroj: ESRB.

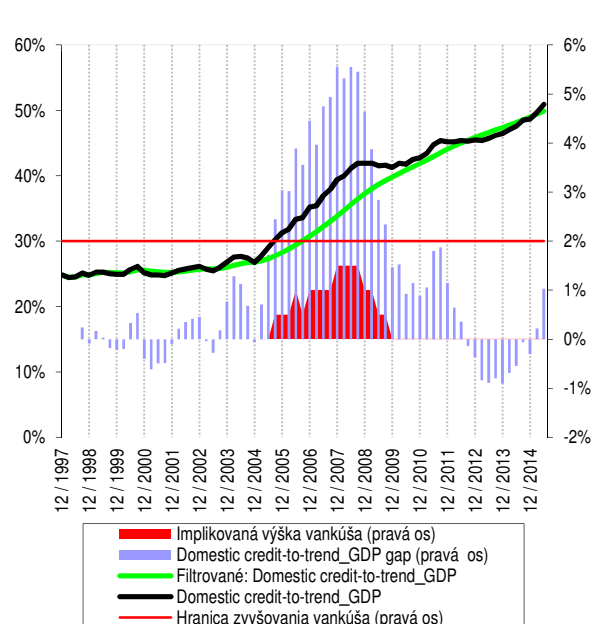
B Proticyklický kapitálový vankúš

Odchýlka pomeru objemu poskytnutých úverov k HDP od jeho dlhodobého trendu⁵

Graf 1 Credit-to-GDP gap

Graf 2 Domestic credit-to-GDP_{trend} gap

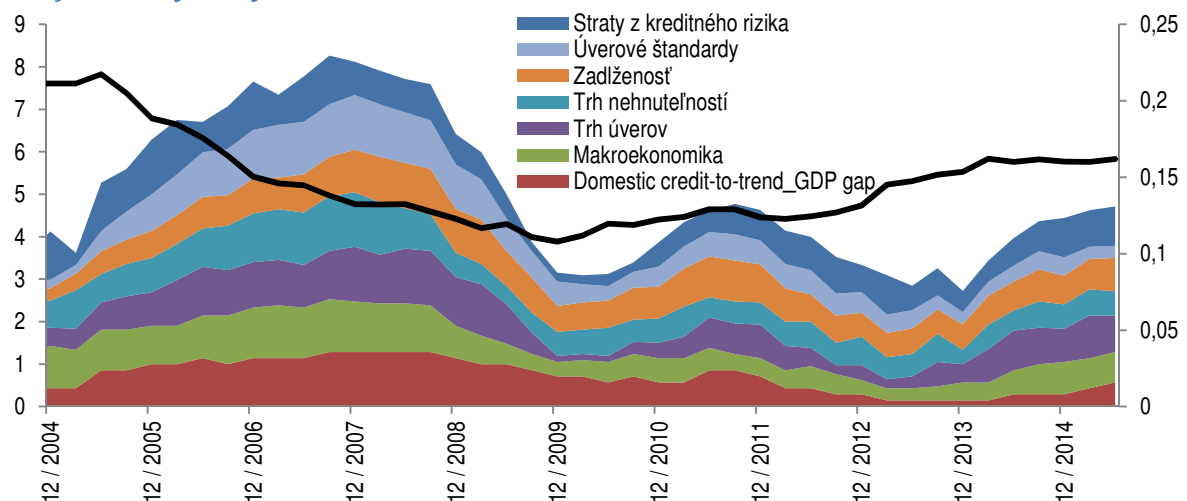
Hranica zvyšovania proticyklického kapitálového vankúša a hodnoty „gapu“ sú zobrazené na pravej osi.

Zdroj: NBS, ŠÚ SR.

Referenčné hodnoty pre proticyklický kapitálový vankúš⁶

Východisko referenčnej hodnoty	Referenčná hodnota k 30/06/2015
Referenčná hodnota podľa Credit-to-GDP gap	0 %
Referenčná hodnota podľa Domestic credit-to-GDP _{trend} gap	0 %

Graf 3 Proticyklický smerovník⁷

Zdroj: NBS, ŠÚ SR, CMN.

⁵ Ukazovateľ podľa § 33g, odsek 2a zákona o bankách.

⁶ Povinnosť podľa § 33g, odsek 2, zákona o bankách, výpočet podľa Odporúčania ESRB (ESRB/2014/1) k usmerneniam týkajúcim sa zriadenia mier proticyklickej rezervy.

⁷ Naplnenie § 33g, odsek 1c, zákona o bankách.